

Főszerepben Tajvan: a félidős amerikai választások hatása a kínai–euroatlanti kapcsolatokra

Az Egyesült Államokban november 8-án került sor a félidős választásokra. Az eredmények egyik hatása, hogy amennyiben a Kongresszusban a jelenlegi republikánus ellenzék kerül többségbe – ami a szavazatok eddigi értékelése alapján lehetséges feltételezés –, az jelentős mértékben befolyásolhatja a hivatalban lévő elnök hatalomgyakorlásának irányát. Bár a külpolitika elsősorban az elnök és a végrehajtói hatalmi ág befolyási körébe tartozik, érdemes megvizsgálni, hogy az új politikai felállásban miként változnának az USA nemzetközi kapcsolatai, különös tekintettel „legkövetkezetesebb stratégiai vetélytársára”,¹ Kínára nézve. Az előállt helyzet arra enged következtetni, hogy a sino–euroatlanti kapcsolat olyan új fejezetéhez érkezhetsz, amelyet az eddigi legkeményebb fellépés fog jellemezni.

Kína kampánytéma az amerikai félidős választások során

Külpolitikai kérdések ritkán merülnek fel kampánytémaként az amerikai félidős választások során, ám a kampányüzenetek alapos vizsgálata azt mutatja, hogy mindkét fél részéről konkrét hivatkozások történtek Kínára. Olyan kérdésről van szó ugyanis, amellyel kapcsolatban a Demokrata és a Republikánus Párt egyetért,² és amelyben a végrehajtó és a törvényhozó hatalom is minden esetben együttműködik egymással. A Trump- és a Biden-adminisztráció számos kemény intézkedést tett Peking ellen, míg a Kongresszus kétpárti törvényt fogadott el,³ amely korlátozta a kínai befektetések számára az amerikai technológiához való hozzáférést, és komoly mértékben megerősítette a Tajvan–USA-kapcsolatokat. A Kínához való politikai hozzáállás a közakaratot tükrözi:

¹ PETHE 2022.

² LIN 2022.

³ SEAH 2022.

2018-ról 2022-re 45 százalékról 82 százalékra nőtt azoknak az amerikaiaknak az aránya,⁴ akik kedvezőtlenül vélekednek Kínáról.

Az utóbbi években a sino-amerikai kapcsolatokra a Donald Trump elnöksége alatt meghatározott narratíva volt a jellemző, amelytől a jelenlegi elnök, Joe Biden sem távolodott el. Az amerikai felfogás szerint a Kínai Népköztársaság egyre nagyobb kihívást jelent. Kína megállíthatatlannak tűnő gazdasági fejlődése révén a világ második legnagyobb gazdaságává vált, az első helyezettől, az Egyesült Államoktól való lemaradása pedig rohamosan csökken. Az amerikai Kína-ellenes felfogás azon alapul, hogy a Népköztársaság célja a demokráciák hitelességének aláásása és a társadalom kulturális és szociális szakadékainak szélesítése, amelyet a nyugati demokratikus hatalmak megosztásával és negatív propagandával ér el.⁵ Kiváló példa erre Kína kritikája a Covid-19-járvány kezelésével kapcsolatban⁶ vagy a közelmúltban tett megjegyzése a brit miniszterelnök, Liz Truss lemondásáról, miszerint a Nyugat nem tudja megoldani a saját problémáit.⁷ Ehhez hasonló történt a november 8-án tartott amerikai választásokkal kapcsolatban is.

Azon vádakat, amelyek a 2016-os egyesült államokbeli választások kapcsán érték Kínát, miszerint be akar avatkozni az amerikai belpolitikába, tényszerűen nem sikerült bizonyítani. A mostani választásoknál azonban más a helyzet: a Facebook és az Instagram közösségi oldalak szülővállalata, a *Meta* arról adott jelentést, hogy már márciusban távolított el kínai telephelyű, dezinformációt terjesztő, magukat amerikainak beállító felhasználókat saját felületeiről.⁸ Emellett egyes sajtóértésülések szerint a *Dragonbridge* nevű, szintén kínai hacker-csoport a napokban kísérelte meg aláásni az időközi választásokat,⁹ többek között a szavazók részvételtől való eltántorítása által. Ezek – a főként közösségi médiában zajló – támadások nem a kínai-amerikai kapcsolatokra fókuszálnak,¹⁰ hanem olyan aktuális amerikai belpolitikai problémákat állítanak középpontjukba, mint a fegyvertartási szabályok reformja vagy a demokrata kampány során fontos szerepet kapott abortuszkérdés. Ez a kínai befolyásolás

⁴ MARTINA-BRUNNSTROM 2022.

⁵ SINGLETON 2022.

⁶ MARK-SCHUMAN 2022.

⁷ „Liz Truss the Brief?” World Reacts to UK Political Turmoil 2022.

⁸ Pro-China Influence Campaign Targeting US Midterms: Report 2022.

⁹ Pro-PRC DRAGONBRIDGE Influence Campaign Leverages New TTPs to Aggressively Target U.S. Interests, Including Midterm Elections 2022.

¹⁰ SCOTT 2022.

egyik jellegzetessége:¹¹ nem pozitív, Kína-párti, hanem negatív, Nyugat-ellenes propagandával próbálják elérni céljaikat.

Annyit leszögezhetünk, bármi is lesz a választás végleges eredménye, az Egyesült Államok Kína-politikájának irányvonala szigorodni fog. Erre utal többek között a közelmúltban bejelentett *Chips Act* kibővítése is,¹² amely a félvezetők és chipek exportjának korlátozása által a kínai iparral szemben kívánja megvédeni az Egyesült Államok piacát.

Republikánusok többségben – széles körű fellépés Kínával szemben

A republikánusok többségi helyzetbe kerülése esetében Biden elnöknek a politikai nyomás hatására még keményebbnek kell lennie Kínával szemben, mivel az előrejelzések szerint számolnia kell azzal, hogy a republikánusok vezette Kongresszus a jelenlegi fellépést kevesellni fogja. Lényeges továbbá, hogy a konzervatívok győzelme esetén a Képviselőház jelenlegi kisebbségi vezetője, Kevin McCarthy a legesélyesebb a házelnöki pozíció betöltésére,¹³ akinek konkrét elképzelései vannak a kínai–amerikai kapcsolatokról. McCarthy tervei között szerepel az Egyesült Államok Kínával szembeni katonai és gazdasági felkészítése, amely a térség más államaival való kapcsolatok újragondolását, illetve további exportkorlátozások bevezetését is magába foglalja. Emellett a republikánus vezető kivizsgálást kezdeményezne a koronavírus-járvány eredete, gazdasági és katonai fenyegetések, a szellemi tulajdon elbirtoklása, illetve az amerikai kulcsiparágak, például a mezőgazdaság kínai dominálásának ügyében is.

Fontos eleme a Republikánusok Kínához való hozzáállásának Tajvan, a Kína által szakadár tartományának tekintett sziget. Az orosz–ukrán háború nyomán augusztusban ismét felmerült a sziget és a Népköztársaság kapcsolatának kérdése, amikor Nancy Pelosi demokrata házelnök hivatalos látogatást tett Tajvan szigetén,¹⁴ Kína pedig ezt konkrét fenyegetésként értelmezte. A republikánus McCarthy esetleges szigetlátogatása mellett az is feltehető, hogy egy megváltozott összetételű Kongresszus az elnököt Tajvanról való állásfoglalásra is kényszerítené, ami adott esetben elmozdulást jelenthet abba az irányba, hogy

¹¹ LUCAS 2022.

¹² Fehér Ház 2022.

¹³ WIDAKUSWARA 2022.

¹⁴ HAENLE–SHER 2022.

az Egyesült Államok Tajvant szuverén országgént kezelje. A kínai–amerikai kapcsolatok romlása súlyos következményekkel járhat a békére és a stabilitásra nézve, főleg a Tajvani-szoros vonzáskörzetében, míg ezzel párhuzamosan a Kínától való függetlenedés atlanti részről alapvető elvárássá válik az Európai Unió irányába. Pedig a német *Ifo* Gazdaságkutató Intézet tanulmánya szerint a Kínától való függetlenedés hatszor annyiba kerülhet az Európai Unió legnagyobb gazdaságai számára, mint amennyit a brexit jelentett.¹⁵

Eközben az Európai Unióban

Egy nappal az amerikai félidős választások után – de annak eredményével nem szükségszerűen összefüggésben – Robert Habeck német gazdasági miniszter hivatalosan is blokkolta a kínai befektetőket egy német chipgyár megvásárlásában, mondván, hogy az országnak meg kell védenie a kulcsfontosságú iparágakat a potenciális biztonsági fenyegetésektől.¹⁶ A kínai *Sai MicroElectronics* svéd leányvállalata ugyanis 85 millió euróért kívánta megvásárolni az Elmos chipgyártó dortmundi üzemét. „Megtiltottuk egy nem uniós befektetőnek, hogy üzleti vállalkozásokba kezdjen Németországban. A kritikus termelési területek különleges védelmet igényelnek” – jelentette ki Habeck újságírói kérdésre. Egyébként az elmúlt hetekben a német kormány a bajor ERS elektronikai vállalat megvásárlását is blokkolta egy kínai befektető számára.

Miközben Peking hónapok óta nyíltan fenyegetőzik Tajvan erőszakos „viszszavételével”, fenyegető hadgyakorlatokat tartva a sziget közelében, Tajvan egyre inkább kulcsszerepet játszik Európa gazdaságában, mivel az EU innen igyekszik fedezni mikrochipimportjának nagy részét.

Szeptember 13-án, az Európai Parlament plenáris ülésén Josep Borrell főképviselő úgy fogalmazott,¹⁷ hogy az EU a Tajvannal való együttműködés kiszélesítésére törekszik, azonban mindezt az egy Kína-politika keretében, tehát a Népköztársaságot Kína egyedüli kormányaként elismerve. Ennél azonban összetettebb a jelenlegi helyzet. Berlin új Kína-stratégián dolgozik,¹⁸ amelynek a tisztességes gazdasági versenyfeltételek, az emberi jogok tiszteletben tartása és a nemzetközi jog elismerése állnak a középpontjában. S míg Olaf

¹⁵ Germany's China Strategy must Include Level Playing Field – Lindner 2022a.

¹⁶ Germany Blocks Sale of Two Chipmakers to China 2022.

¹⁷ Az Európai Unió Tanácsa – Európai Tanács 2022.

¹⁸ Trade War with China could Cost Germany Six Times as much as Brexit, Study Says 2022b.

Scholz kancellár múlt heti kínai látogatása során megerősítette az egy Kína-elv tiszteletben tartását, Tajvan státuszával kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy a status quo bármilyen változásának békésen és kölcsönös megegyezéssel kell történnie, elutasítva ezzel a jelenlegi fellépést Kína részéről.

Tovább árnyalja a képet, hogy az Európai Parlament októberben a Nemzetközi Kereskedelmi Bizottságban elfogadta az Európai Unió új, gazdasági kényszerítéssel kapcsolatos jogi eszközét.¹⁹ Ennek az új uniós javaslatnak a célja nem kevesebb, mint leszámolni azokkal a gazdasági kényszerítő intézkedésekkel, amelyeket bizonyos esetekben a nem uniós országok – elsősorban Kína – az EU-val szemben alkalmaznak vagy alkalmazni próbálnak. A gazdasági megfélemlítés formái közé tartozik például, ha egyes országok nyíltan kényszerítő piacvédelmi eszközöket alkalmaznak az EU-val szemben, vagy ha szelektíven folytatnak határon történő vagy élelmiszer-biztonsági ellenőrzéseket valamely uniós országból érkező árukon, illetve ha bojkottálnak meghatározott származású termékeket.

Az új szabály célja, hogy eltántorítsa a harmadik országokat attól, hogy kereskedelem- vagy befektetéskorlátozó intézkedéseket hozzanak az EU-val vagy a tagállamokkal szemben. A javaslatot elsősorban Litvánia és Kína tavaly év végén előállt ellentéte tette sürgetővé.²⁰ 2021 novemberében ugyanis Peking és Vilnius között vita támadt amiatt, hogy saját nevén és nem a főváros, Tajpei neve alatt nyitott nagykövetséget Litvániában Tajvan. Mindez Kína számára azt jelentette, hogy a szigetet Litvánia független országnak tekinti.

Peking válaszlépése bőven túlhaladta a szoros értelemben vett diplomáciai következményeket:²¹ miután a pekingi litván nagykövetet nemkívánatos személynek minősítve gyakorlatilag kiutasította az országból, a diplomáciai kapcsolatokat teljes egészében megszakította Litvániával, vámrendszeréből törölte, és a teljes árucserét befagyasztotta vele. Ezt követően pedig multinacionális vállalatokat is megfenyegetett, hogy kizárja őket a kínai piacról, ha nem szakítják meg kapcsolataikat Litvániával. Így aztán egy adott ponton a német autóipar is érintetté vált a kérdésben.²² Az ügy ugyanis oda eszkalálódott, hogy a kínai gépek és alkatrészek behozatala, valamint a litván termékek Kínába történő értékesítése leállt, megszakítva ezzel a globális ellátási láncot. Az autóiparnak okozott kár ezáltal néhány hét után már több száz millió euróra

¹⁹ Európai Parlament 2022.

²⁰ NÉMETH 2022.

²¹ PARKER 2022.

²² O'DONNELL–SYTAS 2021.

rúgott, az Európai Bizottság pedig felgyorsította az uniós kereskedelemvédelmi mechanizmusokkal kapcsolatos javaslatának előkészítő eljárását. Így került a biztosi kollégium elé tavaly decemberben a gazdasági kényszerítő intézkedések elleni fellépésről szóló szabály, amelyet hatálybalépése esetén az EU elsősorban Kínával és Oroszországgal szemben alkalmazna.

A litván fellépés pedig ezenfelül is igencsak kifizetődőnek bizonyult: az év elején Tajvan 200 millió eurós tőkebefektetési alapot és egymilliárd eurós hitelkeretet indított Litvánia és más közép- és kelet-európai országok számára.²³ Eric Huang, a vilniusi tajvani képviselő vezetője pedig néhány héttel ezelőtt bejelentést tett:²⁴ Tajvan 10 millió eurót meghaladó összegben fektet be a litvániai chipgyártásba, és a tajvani Ipari Technológiai és Kutatási Intézet együttműködik a litván Teltonika elektronikai gyárával, hogy félvezető-technológiai kapacitásokat építsen ki a balti országban.

A Kínával fenntartott euroatlanti kapcsolatok alakulásának iránya tehát az egyértelmű szigorodás felé mutat, Tajvan helyzete pedig annak központi kérdésévé válhat. E téren pedig akár az is szimbolikus jelentőségüként értelmezhető, hogy míg az Egyesült Államok félidős választásait tartotta, az Európai Parlament épületében a novemberi plenáris ülés alkalmából egy Tajvan által bemutatott orchideakiállításban gyönyörködhettek a képviselők...²⁵

2022. november 11.

Felhasznált irodalom

- CHIANG, Michelle (2022): 600 Taiwanese Orchids Wow the European Parliament. *Radio Taiwan International*, 2022. november 10. Online: <https://en.rti.org.tw/news/view/id/2008504>
- Európai Parlament (2022): *MEPs Back New Trade Instrument to Protect the EU from Economic Blackmail*. Online: www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20221010IPR42635/meps-back-new-trade-instrument-to-protect-the-eu-from-economic-blackmail
- Európai Tanács – Az Európai Unió Tanácsa (2022): *EU HR Borrell on the Situation in the Taiwan Strait*. Online: <https://newsroom.consilium.europa.eu/videos/136625-eu-hr-borrell-on-the-situation-in-the-taiwan-strait-20220913>
- Fehér Ház (2022): *FACT SHEET: CHIPS and Science Act Will Lower Costs, Create Jobs, Strengthen Supply Chains, and Counter China*. Online: www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/08/09/fact-sheet-chips-and-science-act-will-lower-costs-create-jobs-strengthen-supply-chains-and-counter-china/

²³ M. Cs. 2022.

²⁴ SYTAS 2022.

²⁵ CHIANG 2022.

- Germany Blocks Sale of Two Chipmakers to China. *Euractiv*, 2022. november 9. Online: www.euractiv.com/section/global-europe/news/germany-blocks-sale-of-two-chipmakers-to-china/
- Germany's China Strategy must Include Level Playing Field – Lindner. *Reuters*, 2022. november 4. Online: www.reuters.com/business/germanys-china-strategy-must-include-level-playing-field-lindner-2022-11-04/
- HAENLE, Paul – SHER, Nathaniel (2022): How Pelosi's Taiwan Visit Has Set a New Status Quo for U.S-China Tensions. *Carnegie Endowment for International Peace*, 2022. augusztus 17. Online: <https://carnegieendowment.org/2022/08/17/how-pelosi-s-taiwan-visit-has-set-new-status-quo-for-u.s-china-tensions-pub-87696>
- LIN, Yang (2022): US Midterm Election Outcome Expected to Shape US Policies on China. *VOA*, 2022. november 9. Online: www.voanews.com/a/us-midterm-election-outcome-expected-to-determine-us-policies-on-china/6827425.html
- „Liz Truss the Brief?” World Reacts to UK Political Turmoil. *BBC*, 2022. október 17. Online: www.bbc.com/news/world-63285480
- LUCAS, Edward (2022): Chinese Influence in Central and Eastern Europe. *Center for European Policy Analysis*, 2022. augusztus 2. Online: <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-central-and-eastern-europe/>
- MARK, Jeremy – SCHUMAN, Michael (2022): China's Faltering “Zero COVID” Policy: Politics in Command, Economy in Reverse. *Atlantic Council*, 2022. május 11. Online: www.atlantic-council.org/in-depth-research-reports/report/chinas-faltering-zero-covid-policy-politics-in-command-economy-in-reverse/
- MARTINA, Michael – BRUNNSTROM, David (2022): Americans' Unfavorable Views of China Hit New High, Pew Survey Shows. *Reuters*, 2022. április 29. Online: www.reuters.com/world/china/americans-unfavorable-views-china-hit-new-high-pew-2022-04-28/
- M. Cs. (2022): Szorosabbra fűzi kapcsolatait Tajvan Litvániával. *Világgazdaság*, 2022. november 7. Online: www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/11/tajvan-litvania-felvezetogyartas
- NÉMETH Árpád (2022): Litvánia értékalapú külpolitikájával borsot tör Kína orra alá: a bolha csatája a harcias elefánttal. *Euronews*, 2022. január 7. Online: <https://hu.euronews.com/2022/01/07/litvania-ertekalapu-kulpolitikajaval-borsot-tor-kina-orra-ala-a-bolha-csataja-a-harcias-el>
- O'DONNELL, John – SYTAS, Andrius (2021): EXCLUSIVE China Pressures Germany's Continental to Cut out Lithuania – Sources. *Reuters*, 2021. december 17. Online: www.reuters.com/world/china/exclusive-china-asks-germanys-continental-cut-out-lithuania-sources-2021-12-17/
- PARKER, Jessica (2022): Lithuania-China Row: EU Escalates Trade Dispute with Beijing. *BBC*, 2022. január 27. Online: www.bbc.com/news/world-europe-60140561
- PETHE, Shreikha (2022): Elections Spell More Trouble For China? *Tipranks*, 2022. november 7. Online: www.tipranks.com/news/will-the-u-s-midterm-elections-spell-more-trouble-for-china
- Pro-China Influence Campaign Targeting US Midterms: Report. *Al Jazeera*, 2022. október 27. Online: www.aljazeera.com/economy/2022/10/27/pro-china-influence-campaign-targeting-us-midterms-report
- Pro-PRC DRAGONBRIDGE Influence Campaign Leverages New TTPs to Aggressively Target U.S. Interests, Including Midterm Elections. *Mandiant*, 2022. október 26. Online: www.mandiant.com/resources/blog/prc-dragonbridge-influence-elections
- SCOTT, Mark (2022): China Influence Operation Targeted US Midterm Elections. *Politico*, 2022. szeptember 27. Online: www.politico.eu/article/china-us-midterm-election-influence-meta-facebook/

Főszerepben Tajvan: a féldős amerikai választások hatása a...

- SEAH, Jessica (2022): The US Is About to Increase Its Investment Controls. Will China Deal Lawyers Feel More Pain? *Law.com*, 2022. október 30. Online: www.law.com/international-edition/2022/10/30/the-us-is-about-to-increase-its-investment-controls-will-china-deal-lawyers-feel-more-pain-what-will-new-scrutiny-on-inbound-and-outbound-u-s-transactions-mean-for-china-deals-and-their-legal-advisor/
- SINGLETON, Craig (2022): Chinese Election Meddling Hits the Midterms. *Foreign Policy*, 2022. november 4. Online: <https://foreignpolicy.com/2022/11/04/china-us-midterm-election-interference-meddling-social-media-cybersecurity-disinformation/>
- SYTAS, Andrius (2022): Taiwan to Invest 10 mln Euros towards Chip Production in Lithuania. *Reuters*, 2022. november 10. Online: www.reuters.com/technology/taiwan-invest-10-mln-euros-towards-chip-production-lithuania-2022-11-07/
- Trade War with China could Cost Germany Six Times as much as Brexit, Study Says. *Reuters*, 2022. augusztus 8. Online: www.reuters.com/markets/europe/trade-war-with-china-could-cost-germany-six-times-much-brexit-ifo-2022-08-08/
- WIDAKUSWARA, Patsy (2022): After Midterms, Pressure for Biden to Stay Tough on China. *VOA*, 2022. október 22. Online: www.voanews.com/a/after-midterms-pressure-for-biden-to-stay-tough-on-china-/6800774.html